

מסורת הש"ס עם הוספות

א) [לקמן 1: עירוצין ג, 3] [לקמן כג: ג] עירוצין ג, 7) שם ג, 8) עידובין דף עא: 1) לקמן דף ג, 1) עידובין יא: 2) לקמן דף יא: 3) שבת דף כב: 4) עיין דש"י לקמן ח: ד"ה פנימית ודף יב. ד"ה חרא ודף טו. ד"ה בשלמא.

תורה אור השלם

א) לַמַּעַן יֵדְעוּ דְרֹתֶיכֶם כִּי בַּסּוּפוֹת הוֹשַׁבְתִּי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהוֹצִיאִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם:
אָנֹכִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם:

[ויקרא כג, כג]

ב) וְסִפְּהָ תְּהִיָּה לְצַל יוֹמָם מִחֹרֶב וּלְמַחֲסָה וּלְמִסְתוֹר מִיָּד וּמִקֶּסֶף:
[ושעה ד, 1]

ג) בַּסּוּפֹת תִּשְׁבּוּ שְׂבִיעַת יָמִים כָּל הַיּוֹמֹת בְּיִשְׂרָאֵל יִשְׁבּוּ בַּסּוּפֹת:

[ויקרא כג, כב]

הגהות וציונים

א) בריף"ק כתיי' ובמשניות דפו"י ל"ג "למעלה" (רק"ס) ועיין ליקוט מפרשים: 3] [צ"ל ש"ש (גליין) וכ"כ היעב"ץ: 2] [צ"ל לַמַּעֲלָה מַעֲשִׂיִּים כו'] (גליין): 7] [צ"ל דַּנְפִּישִׁין מִיָּלִיד, וכ"א בעידובין ב ע"א (גליין) ובדפו"ד ויעב"ץ ובדק"ס מִיָּלִידָא: 8) בדפו"ד נוסף פלוגתייהו במו"י וכ"כ המהר"ם ופי' הא דקאמר בגמ' מחלוקת בשאין דפנות מגיעות לסכך ככו'. והפנ"י הקשה על גידסתינו דלא מפשר בגמ' טעמא דד' יהודה ועי' המהר"ם ניחא. וגיי"ש שמי"שש גי' רידן: 1] בכתי" נוסף בו (רק"ס): 1] בדפו"י והוצצירות ולפנינו ע"פ המהרש"ל דפו"ד, ועי' מהר"ם שמקיים גי' הדפו"י: 2] בכתי" נוסף לַמַּעַן (רק"ס) וכ"ה בדש"י שבדיוף: 3] דאין מַקְרָא (רק"ס): 4] צ"ל יתירותיה (דפו"ד): 5] [הך גדרולו פי' אגרו ע"י דאיתא לקמן לו ע"א מגדלי הושענא ובזה כוונה התוס' למאי דמסיק לקמן לג ע"ב לעולם בחר דאגרו] (גליין) ועיין בפני יהושע דיש שגורסים בתוס' ביון דאגיד ל"ה בספול ועיי"ש עוד שמי"שב גידסתנו: 6] בתוס' הדא"ש מודלָקָת: 7] צ"ל כַּכּך (מדאה כהן): 8] צ"ל בסוכה (מדאה כהן): 9] בדפו"י לא מוֹיִנְבְּרָא ולפנינו הגהה ע"פ מהרש"ל:

ליקוטי רש"י

מבוי שהוא גבוה. שהניחו את הקורה למעלה מעשרים אמה וקורה זו להמיר לטלטל לתוכה צהא דמדלאורייתא הולאת רה"ר צנצת ומה היא רה"ר סרטיא ופלטא גדולה כדלמנא צפרק ילואת השנה (שג 74 ו1) שדומין לדגלי מדבר דכל מילי דשנת ממשקן גמרינן ועגלות של לויט צרותג י"ו אמה חלי כדלמנן דהורק (שם 74 ט5). הלכך לא הוי

סוכה

סוכה, ורבי יהודה מכשיר. צגמרא מפרש פלוגתייהו^[א] ושאניה גבוהה עשרה. צגמרא מפרש טעמא: ש"ש דפנות.

נמי צגמרא יליף להו: ושחמתה מרובה מצלתה. המועט צטל צרוב והרי הוא כמי שאינו ועל שם הסכך קרויה סוכה: גב' מבוי

שהוא גבוה. מבוי שהוא סתום משלש

דלדין ורשאו פתוח לרשות הרצים ותצירות פתוחות לו ויואלות וצלות^[א]

לרשות הרצים הרי הוא רשות היחיד לצני תצירות ואסרו חכמים להוציא מרשותו לרשות תצירו צלא עירוב שהתצירות^[א] כל אחת רשות לעצמה והמבוי רשות לכולן והצריכו צו שיחוף להשתתף כל התצירות צפת או ציין^[א] ולהניח השיחוף צלחת מן התצירות^[א] ולפי שאין לו מחילה רצעיית וקרוצ הוא להיות דומה לרשות הרצים הצריכו היכר צראשו הפתוח לרשות הרצים או לחי זקוף או קורה מכותל לכותל^[א] ואם גצוה הקורה מעשרים אמה: **ימעט**. ישפיל: אינו צריך. והתם מפרש טעמא: סוכה מדאורייתא. דעשרים אמה דילה ילפינן מדאורייתא

וקודם שנשנית המשנה נאמרה שיעורה מסיני: **תני פסולא**. שייך למיתני צה לשון פסול כלומר לא נעשית כתורה וכהלכה: **מבוי**. דכוליה מדרצנן דמדאורייתא סגי ליה צשלש מחציות ואינו צריך לקורה זו אלא מדרצנן: **תני תקנתא**. דלא שייך למתני צה לשון פסול דמאן פסלה קודם שנשנית משנה זו הרי היא תחלת הוראתו ומלותו: **ואיבעית אימא בדאורייתא נמי**. שייך למימר תקנתא: **סוכה דנפישוי מילתה**. ואין דומין תקנותיהן זו לזו וצריך לשנות הלשון לכל תקנה ותקנה כגון צגצוה ימעט וכשאניה גצוהה יגציה ושאין לה שלש דפנות יעשה לה ושחמתה מרובה יוסף סכך הלכך פסיק ותני פסולה דמני למיכללניהו לכולהו צהך פסולה דקיימא לן (פסחים 74 א:) ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה: **מבוי לא נפיש מיליה**. צלותה משנה: **לַמַּעַן ידעו**. עשה סוכה שיציתה ניכרת לך דכתיב^[א] ידעו כי צסוכות הושבתי צויתי לישצ הכי דריש ליה ואע"ג דלאן^[א] יוצא מידי פשוטו דהיקף ענני כצוד^[א] מיהו דרשינן ליה לדרשה: **דלא שלטא בה עינא**. שאינו רואה את הסכך וסוכה היינו סכך כשמה: **וסוכה תהיה לצ"ל**. משמע אין סכך אלא העשוי ללל: **אלא בצ"ל דפנות**. שהללין מגיעין זה לזה מתוך גוצהן של דפנות ואין צריך סכך. ולקמן מוקי פלוגתייהו לר' זירא צשאין צה אלא ארצע על ארצע דקיס להו לרצנן דצהאי שיעורא ליכא צל סכך אלא צל של דפנות:

עשתרות קרנים. שני הרים גדולים והשפלה ציניהם ומתוך גוצה ההרים אין חמה זורחת שם צשפלה: **ד"ל דפנות ליכא צ"ל סוכה**. שחמה צאה מתחת' נמצא שמה צטל: **שבעת ימים**. סוכה של שצעה ותו לא דהיינו עראי ודייה צמחיות קלות: **לַמַּעֲלָה מעשרים**. צריך לעשות יסודותיה^[א] ומחיותיה קצועין שלא תפול: **עד עשרים אמה דאדם עושה בו**. שפיר דמי דודאי יש צכלל קצע עראי והרי עשה כתורה ועל כרחק לא הקפידה תורה על העראי אלא לשם שיעור לתת לך שיעור צגוצהה שמהא יכולה לעמוד ע"י יתידות עראי:

מדיכתי' וסוכה תהיה ללל הא כתי' נמי מורם וממטר וניצעי נמי שלא ירדו

ההרים אין חמה זורחת שם צשפלה: **ד"ל דפנות ליכא צ"ל סוכה**. שחמה צאה מתחת' נמצא שמה צטל: **שבעת ימים**. סוכה של שצעה ותו לא דהיינו עראי ודייה צמחיות קלות: **לַמַּעֲלָה מעשרים**. צריך לעשות יסודותיה^[א] ומחיותיה קצועין שלא תפול: **עד עשרים אמה דאדם עושה בו**. שפיר דמי דודאי יש צכלל קצע עראי והרי עשה כתורה ועל כרחק לא הקפידה תורה על העראי אלא לשם שיעור לתת לך שיעור צגוצהה שמהא יכולה לעמוד ע"י יתידות עראי:

מדיכתי' וסוכה תהיה ללל הא כתי' נמי מורם וממטר וניצעי נמי שלא ירדו גשמים צמסמים שלא ירדו גשמים צסוכה ואפילו תימני לומר דאסור משום גזרת תקרה כי היכי דלומר לקמן צפירקין (74 יד.) גצי פלוגתא דר"מ ורצי יהודה דמסככין צנסקין דאי מכשרת צהו אחי למימר מה לי לסכך צזה מה לי לישצ תחת תקרת ציתי וציחו ודאי פסול מדאורייתא דסוכה אמר רחמנא ולא ציתו של כל ימות השנה^[א] מ"מ כיון דלא אסור אלא מדרצנן לא שייכא למימר שהגשמים סימן קללה וי"ל דנהי דלא חיישינן צדפנות אי עציז להו קצע מ"מ צסככה שעיקר הסוכה על שם הסכך לא מיתכשרה^[א] עד דעציז לה עראי ומה"ט נמי ניחא לרצי זירא דדריש

מדיכתי' וסוכה תהיה ללל הא כתי' נמי מורם וממטר וניצעי נמי שלא ירדו גשמים לתוכה אלא ודאי משום דצעינן סככה עראי וא"כ הוה ליה קצע:

פרק ראשון

סוכה

ב. מאי שנא גבי סוכה דתני פסולא ומאי שנא גבי מבוי דתני תקנתא. והא דלא פריך מאי שנא גצי הדס דתני פסולה ותקנתא דתנן צפרק לולצ הגזול (לקמן 74 צ:): או שהיו ענציו מרוצין מעליו פסול ואם מיעטן כשר דלא פריך אלא מסוכה ומצוי שדינס שוה לענין גצוה ושינה לשון משנתו ועוד דגצי הדס אצטריך למיתני תקנתא דס"ד אמינא כיון דגדולו^[א] צפסול תו לית ליה תקנתא:

דאורייתא תני פסולא. דאי הוה תני ימעט חיישינן דילמא טעי איניש לומר ימעט לכתחילה ודיעצד כשרה ודקדק צלשונו דלמא אחי לידי איסורא דאורייתא ותני פסולה אע"ג דלא הוי לישנא

מעליא כמו ימעט אצל צמצוי דרצנן לא חייש ותנא ימעט שהוא לישנא מעליא כדלשכחן צריש פסחים (74 ג.) שעקס הכחוצ כמה אותיות שלא להוציא דצר מגונה מפיו וצקונטרס לא פירש כן אי נמי יש לומר דלשון ימעט משמע חומרא דרצנן צעלמא ופסולה משמע דאורייתא וצפרק צמה מדליקין (שגח 74 כ3) דלמרינן נר חנוכה שהניחה למעלה מעשרים אמה פסולה כסוכה וכמצוי אגצ דתנן כסוכה נקט נמי גצי נר חנוכה פסולה א"נ אי הוה תני ימעט הוה משמע כמות שהיתה מדלקת^[א] ישפילנה וזה אינו למאן דלמר הדלקה עושה מלוא ואפי' למ"ד הנחה עושה מלוא חיישינן דהרואה אומר ללורכו הוא מדליקה כדלמררינן^[א] גצי הדליקה צפנים והניחה צחוצ:

אמר רבה **אמר קרא** **לַמַּעַן ידעו בו**. קלת קשה ללישנא קמא דצריש עירוצין (74 ג.) גצי מקלַת סוכה^[א] צחוצ עשרים דלמר רצה הסוכה^[א] פסולה הא שלטה צה עינא כיון דאין חללה עשרים ורצה גרס התם כי הכא דהא רצא פליג התם ולמר זה וזה כשר חלל סוכה חנן חלל מצוי חנן ויש לומר דהא מפרש התם טעמא משום דסוכה דציחיד קא הוי' לא קא מדכר וזימנין דמישחקיל מלתחת עוצי הסכך הנכנס לחוך עשרים וקיימא כולה למעלה מעשרים ורצינא נמי דמשני סוכה דאורייתא אחמירו צה רצנן מ"מ משמע דמדאורייתא כשרה: **כי עביד ליה דירת קבע שפיר דמי**. דלע"ג דיס לפרש קרָא צדירה שאניה ראויה אלא לשצעה למעוטי קצע משמע ליה קרָא דלחת לשיעורא לאורויי לך מדת גוצהה כלו' צסוכה שאפשר לעשות עראי וא"ת וכיון דלא חיישינן אלא שמהא ראויה לעשותה עראי ואע"פ שעושה אותה קצע א"כ אמאי אמר (תענית 74 צ) גשמים סימן קללה צחג והלא יכול

לקצוע הנסרים צמסמרים שלא ירדו גשמים צסוכה ואפילו תימני לומר דאסור משום גזרת תקרה כי היכי דלמר לקמן צפירקין (74 יד.) גצי פלוגתא דר"מ ורצי יהודה דמסככין צנסקין דאי מכשרת צהו אחי למימר מה לי לסכך צזה מה לי לישצ תחת תקרת ציתי וציחו ודאי פסול מדאורייתא דסוכה אמר רחמנא ולא ציתו של כל ימות השנה^[א] מ"מ כיון דלא אסור אלא מדרצנן לא שייכא למימר שהגשמים סימן קללה וי"ל דנהי דלא חיישינן צדפנות אי עציז להו קצע מ"מ צסככה שעיקר הסוכה על שם הסכך לא מיתכשרה^[א] עד דעציז לה עראי ומה"ט נמי ניחא לרצי זירא דדריש מדיכתי' וסוכה תהיה ללל הא כתי' נמי מורם וממטר וניצעי נמי שלא ירדו גשמים לתוכה אלא ודאי משום דצעינן סככה עראי וא"כ הוה ליה קצע:

כרצי

ולמכסה דיי ולא נלמד ממנה דין סוכה של מצוה. ומשני' ר' זירא אי הכי ליכתוב חופה. בלשון כיסוי כלומר דבר המכסה והמסתיר מן השמש ומן המטר אמאי כתיב בלשון סוכה ללמדך כי גם סוכה של מצוה (בעינין) זו היא מצותה. (כרבה) [כרבא] נמי לא אמרי משום קושיא דאביי כו'. הא דאמר ר' יאשי' אמר רב מחלוקת ת"ק דמתני' ור' יהודה בשאין

חשק שלמה על ר"ח א) [גראה דסכר וי"ל דמשו"ס פסולה משום דלמעלה מכ' אינו יושב צלל סוכה אלא צלל דפנות]. ב) [גראה דל"ל הכא אס חסיר הדפנות תמצא צל הסכך צמקוס אחר וכו'].

פסיק ותני פסולא. דהשתא מצי כייל ותני להו כולה כחדא, דאי הוה תני תקנתא לא הוה ונשחמתה מרובה מלילתה יוסף על סככה, ולמר מר לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה (פסחים 74 א:) [שם].

עין משפט

גר מצוה

א א מיי' פ"ד מהלכות סוכה הלכה א סמג עשין מג טו"ט"ע א"ח סי' תרלג סעיף א:

ב ב מיי' שם טו"ט"ע שם סעיף ח:

ג ג מיי' שם הלכה צ סמג שם טו"ט"ע א"ח סימן תרל סעיף צ:

ד ד מיי' שם פ"ה הלכה יט וסמג שם טו"ט"ע א"ח סי' תרלג סעיף א:

ה ה מיי' פי"ו מהלכות שבת הלכה יד סמג עשין דרצנן א טו"ט"ע א"ח סי' שגס סעיף כו:

ו ו מיי' פ"ו מהל' סוכה הלכה ה סמג עשין מג טו"ט"ע א"ח סימן תרלג סעיף א:

רבינו חננאל

סוכה שהיא גבוהה מעשרים אמה פסולה ור' יהודה מכשיר. ותנן בעידובין מבוי שהוא גבוה מעשרים אמה ימעט. מ"ש מבוי דקתני תקנתא. כלומר ימעט זה הגובה יחידי הקורה למטה מכ' אמה ויתקן המבוי והוכשר ולגבי סוכה תני פסולה לתני נמי גבי סוכה ימעט. ורשיונן בסוכה שפסילותה בגובה מדאורייתא ונפיש מלתא תני פסולה מבוי שהוא מדרבנן כו'. ובאו לבאר מניין כי הגובה פוסל בסוכה. דבה אמר מהא למען ידעו דהותיכס כי בסוכות הושבתי את בני ישראל כל סוכה שאניה ידועה דהאי סוכה דמצוה היא אינה סוכה ולמעלה מכ' אמה אין אדם יודע שוד בסוכה דלא שלטא ביה עינא לפיכך פסולה. ור' זירא אמר א) בצל דפנות ודחי אביי אלא מעתה מקום שאין החמה זורחת כגון עשתרות קנינים אם יעשה באותו מקום סוכה אינה סוכה משום שאין שם צל מפני חמה ושני התם דל עשתרות קנינים המונעים החמה ונמצא צל סוכה 3) הבא אם הרפנות תמצא צל הסכך במקום אחד דחוק מזה המקום שהוא תחת הסכך כי הוא מיצל. רבא אמר מדכתיב בסוכות תשבב שבעת ימים. ד' ימים בלבד ש"מ דירת עראי בעינן ולמעלה מכ' אמה דראי דירת קבע הוא ואינה דירת עראי לפיכך פסולה אבל למטה מכ' אמה דמשכחת לה רעבידי איניש דירת עראי אע"ג רעבידי לה מעין דירת קבע [נמי נפיק]. כולחי הני אמוראי כרבה לא אמרי. משום רסבידא להו דהאי ידיעה דכתיב בה קדא ליתא ידיעה למאן דיתוב בסוכה דצריך היושב שיעוד ידיעתו כי יושב בסכך של אותה סוכה אלא ידיעה לדורות כלומר הדורות הבאין כיון שדואין שעושין סוכות ומניחין בית דיתן ויושבין בימות החג בסוכה שואלין מפני מה עושין כך ומגידין להן אבותיהם מעשה יציאת מצרים. ור' זירא סוכה לימות המשיח היא. כלומר ישיבת ישראל בשלוה בלי פחד או אפילו במדבר במקום שאין שם לא חומה ולא עיר ואין חוששין אלא לחמה או לדם מטר וסוכה לצל

ולמכסה דיי ולא נלמד ממנה דין סוכה של מצוה. ומשני' ר' זירא אי הכי ליכתוב חופה. בלשון כיסוי כלומר דבר המכסה והמסתיר מן השמש ומן המטר אמאי כתיב בלשון סוכה ללמדך כי גם סוכה של מצוה (בעינין) זו היא מצותה. (כרבה) [כרבא] נמי לא אמרי משום קושיא דאביי כו'. הא דאמר ר' יאשי' אמר רב מחלוקת ת"ק דמתני' ור' יהודה בשאין חשק שלמה על ר"ח א) [גראה דסכר וי"ל דמשו"ס פסולה משום דלמעלה מכ' אינו יושב צלל סוכה אלא צלל דפנות]. ב) [גראה דל"ל הכא אס חסיר הדפנות תמצא צל הסכך צמקוס אחר וכו'].

פסיק ותני פסולא. דהשתא מצי כייל ותני להו כולה כחדא, דאי הוה תני תקנתא לא הוה